

clar que no hi ha cap relació amb el cast. *bisojo* 'guenyo', que no explicaria ni la *-d-* ni la *-ix* (*bisojo* < *BISOCULUS*), ni la major part dels significats.
 4 «Cènt brusc d'abiho --- / ero pecat --- que ma man --- / dins ti *boudousco* muscadello / escampesse la ruino» (traduït «gaufres odorantes»), *Calendau* VII, 42.6. — 5 Seria, en canvi, molt més problemàtica i fins remota tota possibilitat de relacionar amb arrels com les de Pok., 92, 100, 174, 163 (o Stokes-Bezz., 175).

Bodriac, V. *buirac* Boer, boera, boeria, boet, V. *hou* Bòfega, bofeguera, V. *bòfia* Bofet, bofetada, V. *bujar*

BÒFIA, mot comarcal de l'Alta Catalunya amb el sentit de 'clotada fonda, clotada descarnada per les aigües'; com que, amb sentit precisament igual, es troba segles endarrere la forma *fòvia*, i com que el mateix es diu *fueba* en alt-aragonès i *foppa* en els Alps Rètics, no és inversemblant que tot plegat vingui del ll. *fōvēa* 'clot'; però com que l'origen del mateix ll. *fōvea* és un problema, i si bé és concebible que *bòfia* sigui una metàtesi de *fòbia*, no seria un fenomen fonètic corrent sinó bastant extraordinari, és possible que la relació entre *bòfia* i *fōvea*, tot i essent real, sigui de naturalesa més complexa. □ 1.^a doc.: *bòfia*, 1518, *Spill* de Castellbò; *fòvia*, fi S. XIII, Cròn. de Jaume I.

En docs. com el citat de Castellbò són corrents descripcions d'afrontacions com «tira a Pena Aguda e --- al pas de Finestres, en la *bòfia* que-y est, e --- a la canal d'Oró ---» (1^o 30v). N'hi ha testimonis més antics, amb caràcter estrictament toponímic, *bofia* cap a l'any 1185, en el doc. de Rocafort de Queralt citat per Balari. L'ús més viu del mot assoleix el màxim en les muntanyes cap al Nord de Sant Llorenç de Morunys, on se senten frases com «la font del Poet està dins d'una *bòfi*» (Odèn, 1932), «en el Serrat de Cavallera hi ha una gran *bòfia*» «o més ben dit *avenc*» (Canalda, 1957), això últim crec que ho vaig afegir jo, car *avenc* se sent molt poc en el NO. i Centre-Nord del Princ., i en efecte almenys una part de les cavitats que per ací anomenen *bòfies* són sens dubte 'avencs', i sempre es tracta almenys de fondes cavitats cap avall. En l'àmbit més ampli d'aquestes comarques centrals pre-pirinenques *bòfia* es troba encara més com a nom de lloc, genèric o pròpiament onomàstic.

Ni les més conegudes les acabàrem: la que dona nom a la Serra de la *Bòfia*, a l'O. de La Coma en el Port del Comte, l'enorme *Bòfia* de la Serra d'Ensija (< *en-cija* = 'en la bòfia'), al Sud de Saldes, d'on baixa el *Clot de la Bòfia* cap a Maçaners, la *Bòfia de Sant Jaume* i la *de Sant Salvador*, grans coves prop de Capolat; a Gósol, a *La Bòfia* hi havia una mina de sal, i hi ha el Serrat de la *Bofiola*; *Les Bòfies*, que em qualificaven d'«esplugues», a Lladurs; la *Lluat de La Bòfia* a Lavansa, etc. A Figols de les Mines diuen més aviat *gòfia*: la *gòfia* de la Canal de St. Jaume, la

del Cap de la Cinglada. L'àrea de gran freqüència del mot no passa molt més enllà a l'Oest, si bé hi ha un indret *Bòfia*, on fa un sot, ja més enllà del Segre, a Noves, damunt Gramós (més dades en el *Costumari Mancom.* II, i en les habituals fonts lexicogràfiques).

Tanmateix, amb popularitat progressivament decreixent, l'ús viu i el toponímic del mot s'estén a tot el Principat: com a topònim, sobretot, s'allargassa molt més enllà de la zona que he detallat (a Tous, p. ex., abocant a l'Anoia); a la Torre de l'Espanyol em parlaven d'*unes bofietes*, o sigui com petites butllofes causades a les branques de l'olivera pel corcó (1936); s'observa que a les comarques del Migjorn i del SO. és on es conserva millor en el sentit propi; allí és sobretot amb el sentit de 'butllofa de la pell', i amb aquest apareix la variant *bòfega*, que és sobretot molt viva en l'ús mallorquí, però també del Maestrat i d'Eivissa, i que no s'ha de pendre com un mot diferent, com ho feia Moll (*AORBB* I, 217; *AlcM*), sinó com una modificació de *bòfea* o *bòfia*, per obra del seu derivat *bofegar* balear 'formar butllofes la pell (cremada, etc.)', en el qual intervé la influència dels verbs en *-egar*.

Hi ha però, en el nostre mot *bòfia*, un sentit encara més general, és el de 'mentida', 'falsedat grossa i increïble que hom conta', amb el qual pertany plenament a l'ús comú barceloní i de les comarques costeres. D'ací passa a designar vulgarment una institució on el poble posa de relleu, de bona gana, el caràcter de farsa i engany que li és inherent, la policia secreta («la pudor»), i amb aquest valor deu ser l'argot barceloní el que va propagar-lo al de Lisboa, *bófia*, i al del Porto, on la *gíria* li dona sobretot el valor de 'la guàrdia civil, que roda pels camps': sens dubte a la fixació, i a l'extensió portuguesa d'aquests sentits han contribuït (com posà de relleu MLWagner, VKR x, 21) la del verb *bufar* en el sentit de 'delatar', d'on *bufaire* 'delator', que es propagà també al caló castellà (Besses), on se sumava amb la «germanía» si bé en aquesta es troba *bubar* 'dar sopló de una cosa, descobrir-la', *buho* 'policia delatador', Lisboa *bufo*: i és probable que almenys a les extensions extracatalanes vagi contribuir el fenomen del «floreig verbal» amb aquesta altra arrel.

Si tornem al sentit propi, el nostre mot a penes surt de l'àmbit del català, si bé quelcom es troba en llengua d'oc, si jutgem pel llem. *boufia* f. «grotte (souterrain naturel)» (Laborde).

És segur que tenia almenys bona part de raó Balari (*Orig.*, p. 105) quan mirava *bòfia* com a resultat d'una metàtesi de l'antic *fòvia*, que apareix molt usat, i en una atmosfera lingüística de caràcter ben perceptiblement popular, en molts textos medievals, començant per la *Crònica* de Jaume I: «e ls cavals e les bèsties jahien en una *fòvia* que s'hi fahia» (cap. 134); recordo haver trobat també la variant *fòbia*, i encara que no es confirmés aquest menut detall, no hi hauria dificultat fonètica que barrés el pas a l'explicació del canvi com una simple metàtesi. En general el que més sovint trobem és una grafia *fòvea*; però segueix la